

Nr 388.

Av herr **Hagman** i Stockholm, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 259, angående anslag till arbetslöshetens bekämpande.

Med anledning av den allt jämt pågående och av många tecken att döma under den närmaste tiden stegrade arbetslösheten har Kungl. Maj:t uti en framlagd proposition av den 22 mars 1918, nr 259, hos riksdagen gjort framställning om ytterligare anslag till understöd åt dem, som drabbas av denna arbetslöshet, nämligen dels — utöver av 1917 års riksdag för ändamålet beviljade medel — på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst, 15,000,000 kronor, dels ock på extra stat för år 1919 ett förslagsanslag, högst, 4,000,000 kronor.

Denna anordning med utbetalande av ekonomiskt understöd till dem, vilka på grund av den nu rådande kristiden drabbas av arbetslöshet, kan ingalunda betraktas såsom en arbetslöshetsförsäkring i egentlig mening, utan de bestämmelser, som reglera denna understödsverksamhet, äro av provisorisk karaktär och hava vid ett par tillfällen underkastats smärre ändringar i fråga om detaljerna. De grunder, som fastställts för understödets utgående, utarbetades 1914 av den av Kungl. Maj:t den 10 aug. 1914 tillsatta Statens arbetslöshetskommission, samt fastställdes sedermera definitivt av Kungl. Maj:t, som sedermera även fastställt de ändringar som ägt rum, icke allenast ifråga om beloppens storlek, utan även under vilka betingelser och principer en arbetslös man eller kvinna är berättigad att uppbära dylikt understöd, som ej är av fattigvårds karaktär.

Det ligger i sakens egen natur, att hela denna arbetslöshetsunderstödsanordning, som måste framskapas med febril hastighet i början av

denna kristid, ingalunda funktionerar i allo tillfredsställande. Dels hava beloppen varit alltför små och dels har verksamheten, speciellt under den första tiden, reglerats av bestämmelser, som mera toge sikte på att betala ut så litet som möjligt, även om behovet av dylikt understöd var synnerligen stort hos många av dem, som drabbades av denna oförskylda arbetslöshet. Behovsprincipen har hela tiden varit den grundläggande, och det är uppenbart, att olika meningar alltid skola göra sig gällande om, när detta behov föreligger.

Redan från verksamhetens början på hösten 1914 har densamma varit av statlig-kommunal karaktär på så sätt, att kommunerna förskotterade understödsbeloppen samt erhöilo sedermera viss del tillbaka från statskassan. Genom cirkulär till Konungens befallningshavande av den 18 aug. 1914, Bil. B. har Kungl. Maj:t beträffande prövningen av de arbetslösas behov av understöd anbefallt, att s. k. kommunala arbetslöshets- och hjälpkommittéer skulle bildas. Beträffande sammansättningen av dessa kommittéer skulle följande principer vinna tillämpning: Kommitténs ordförande skulle tillsättas av Konungens befallningshavande, i Stockholm Överståthållareämbetet, samt beträffande övriga ledamöter skulle dessa väljas av stadsfullmäktige i stad eller kommunalstämma på landet, eller där hinder mötte av annan kommunal myndighet, varvid iakttagas borde, att representanter för fattig- och barnavård, arbetsförmedling, pensionsförsäkring m. m. blevo insatta i dessa kommittéer.

Sedermera har Socialstyrelsen och Arbetslöshetskommissionen utarbetat en särskild P. M. »Anvisningar för kommunala hjälpkommittéer», vari ytterligare utvecklas, hurusom de tillsatta kommittéerna böra söka åstadkomma »ett intimt samarbete med redan förut existerande myndigheter och organisationer inom hithörande områden». Särskilt för huvudstadens vidkommande, där givetvis omfattningen av denna understödsverksamhet är störst, har det visat sig nödvändigt att tillsätta en särskild understödsnämnd för varje yrke samt därvid som regel insätta representanter för arbetsgivarnas och arbetarnas fackliga organisationer, vilka på grund av sin verksamhet och sin bekantskap av rent personlig natur med sitt yrkes arbetslösa äga de allra största förutsättningarna för ett handhavande av denna verksamhet.

Såsom en grundförutsättning för att bekomma understöd av denna art gäller, dels att regelbundet anmäla sig hos den offentliga arbetsförmedlingen, dels att ej vägra att antaga lämpligt arbete som anvisas. Vad som skall förstås med lämpligt arbete, måste enligt författningen särskilt prövas från fall till fall, dels hos arbetsförmedlingen, som skall anvisa den sökande arbete, och dels hos den speciella understödsnämnden, som därest den

arbetslöse vägrar att antaga ett erbjudet arbete, skall avgöra, huruvida understödet skall indragas eller ej. Det ligger utan vidare i sakens egen natur, att denna prövning och de beslut, som med anledning härav skola fattas, äro synnerligen viktiga. Särskilt då det gäller kvalificerade arbetaregrupper, såsom till exempel måleri- och bageriarbetare, torde det kunna sägas, att dessa ej kunna betraktas såsom lämpliga för alla slags arbeten utom sitt egentliga yrke. Detta erkännes även i arbetslöshetskommissionens framställning till Kungl. Maj:t av den 18 mars 1918 (Kungl. Maj:ts nåd. proposition 259, sid. 14), där det särskilt heter: »Det bör ej heller förbises, att den arbetskraft, som behöver omhändertagas, till stor del kommer att sakna nödiga förutsättningar för att kunna användas till och bereda sig utkomst vid dylika ordinarie arbeten», och att »det allmännas omvårdnad kommer att företrädesvis omfatta personer med högre ålder, ringare kroppskrafter eller eljest mindre förutsättningar för att bliva nyttiga utanför sitt eget yrke». Visserligen utvecklas sedermera, hurusom dessa anförda förhållanden skola kunna avhjälpas, genom att vid arbete i ett främmande yrke skulle lönen utgå efter vanliga förhållanden inom det främmande yrket, vartill skulle komma ett särskilt tillägg, som skulle utgå av statsmedel och »lämna arbetarna den sannolikt större ersättning, som de skäligen behöva».

Dock torde i många fall sådana förhållanden föreligga, att inte ens med dylika tillägg den arbetslöses rätt skyddas, utan särskilda bestämmelser synas mig böra stadgas för de fall, då det gäller att tvinga de arbetslösa till arbete utom sitt eget yrke. Säkerligen äro alla eniga därom, att friska och framför allt yngre yrkesarbetare icke böra kunna medgivas rätt att fortfarande uppbära understöd, om de vägra att antaga erbjudet arbete, som understödsnämnden enhälligt anser dem lämpliga för, även om det gäller arbete inom ett annat yrke. Erfarenheten har för övrigt givit vid handen, att yrkesarbetarna i betydande utsträckning under denna kristid övergått till andra sysselsättningar. Men då det gäller att mot deras vilja tvinga dem till en dylik övergång, synes det mig böra stadgas, att nämndens beslut skall, för att, därest detsamma ej åtlydes, understödet skall kunna indragas, vara fattat enhälligt inom nämnden. För vissa grupper av kvalificerade yrkesarbetare kan nämligen genom övergång till andra yrken arbetsförmågan i eget yrke i väsentlig grad nedsättas, och detta kan vara orsaken till att ovilja föreligger mot att övergå till ett främmande yrke.

Med stöd av vad jag sålunda anfört, tillåter jag mig härmed att hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att i de bestämmelser, som kunna komma att utfärdas angående understöd åt medellösa arbetslösa, måtte intagas bestämmelser om, att vid indragning av arbetslöshetsunderstöd detta endast kan ske, då understödsnämnd därom enhälligt beslutar, eller, om detta i vissa fall ej anses lämpligt, sådant beslut endast kan fattas genom viss kvalificerad majoritet.

Stockholm den 19 april 1918.

Oskar Hagman.
